

RACÓ DE LA MEMÒRIA

Pujar a vendre a la Sènia

Vicent Matamoros Sanz

Mestre, director de la revista Traiguera i col·laborador de la revista *Lo Rafal* d'Alcanar.

Plaça Major de la Sènia a principis del segle xx. Cedida per Maria Royo Vidal.

Pujar a vendre a la Sènia és un antic ofici practicat per generacions de canareus i canareves, que s'ha perllongat al llarg dels anys. Dels carros s'ha passat a les furgonetes i camions, i d'anar a vendre a localitats properes a d'altres més allunyades. El nom del poble d'Alcanar s'ha anat escampant mitjançant aquests ambaixadors i ambaixadores, juntament amb la qualitat dels productes agrícoles locals.

El matrimoni format per Joaquina Sancho Fibla i Agustí Pla Subirats van fer d'aquest treball una forma de viure, de la qual ens expliquen diferents detalls.

- Joaquina, com va ser la teua infància?

Jo vaig nèixer el 3 de setembre de 1937 i a l'escola vaig anar-hi ben poquet. A casa teníem terra i de ben menudeta em va tocar anar al camp. El vestit de la comunió me'l van comprar dels diners que jo em vaig guanyar quan tenia 7 anys anant a plegar olives a mà per a casa. Jo les plegava en una senalleta, que era un cabàs menut, i el meu pare les anava posant en un cabàs de barcella, i dels diners de les olives que vaig plegar em van comprar tot el que portava damunt quan vaig fer la comunió. Al camp hi anàvem el meu pare, que es deia Joaquín Sancho, i les meues germanes Ramona i Josefina. La mare, que es deia Josefina Fibla, feia el treball de casa.

El poquet que vaig anar a escola va ser a la classe de *Doña Valera*, que estava on ara està la biblioteca, però només hi anava quan plovia i també vaig anar una temporadeta a un repàs al carrer Suñer amb *Don Fernando* i *Doña Teresa*. Als estius, com que a casa, de prat,

"Pujar a vendre a la Sènia és un antic ofici practicat per generacions de canareus i canareves, que s'ha perllongat al llarg dels anys."

Mercat de la Sènia a la plaça als anys 60. Camions i tartanes hi conviuen.

en teníem poquet i entre els quatre de casa de seguida acabàvem, anava a cosir, però bàsicament jo sempre he treballat al camp.

- Com va ser que vas començar a anar a vendre?

Vaig començar després de casada, perquè, com he dit, a casa dels pares no teníem gaire terra de regadiu, només una sènia que portàvem arrendada, però Agustí, el meu home, ja tenia experiència perquè havia anat a vendre amb els seus pares, José Pla Expósito i Carmen Subirats Redón, i el seu germà José.

Quan ens vam casar, a Agustí, sa mare, que era vídua, li va donar la seua part de la terra i a mi, ma mare també mos va repartir la terra, perquè mon pare havia mort quan jo tenia 22 anys acabats de fer. Com que Agustí tenia terra de regadiu, mos vam ficar a fer verdures i als dos anys de casats em vaig posar a vendre al mercat d'Alcanar, durant un any. Després ja vaig anar a la Sènia, els primers nou anys amb el carro i després amb furgoneta. Als 36 anys vaig fer el primer examen de la meua vida per treure'm el carnet de conduir.

- Per què vas prendre la decisió de dedicar-vos a anar a vendre?

Jo vaig nàixer l'any 1932 i tenia experiència -ens diu Agustí- perquè ja des de xicotet anava a vendre amb el carro, abans de la guerra a Rossell amb els meus pares i, després de la guerra, a la Sènia, els productes que natros mateixos collíem.

Com que Agustí sempre havia fet aquest ofici i jo el de pagesa, en casar-nos vam decidir continuar anant a vendre -continua Joaquina-. El primer any de casats no vaig poder-hi anar perquè la nostra filla Carmeta era xicoteta, i la sogra s'emportava a vendre el que Agustí collia.

- Agustí, quant temps us costava pujar a la Sènia amb el carro?

Anàvem al mercat de la Sènia el dissabte i natros sortíem d'Alcanar el divendres després de dinar, cap a les 3 de la tarda. El viatge en carro

mos costava cinc hores, si no plovia o feia vent, de manera que arribàvem allà dalt a les 8 de la nit. Anàvem a sopar a la taverna del tío Rafel, després al cine perquè la nit no es fes tan llarga, i després a dormir a l'hostal, a terra, damunt d'una saca de palla. L'endemà, quan es feia de dia ja muntàvem la parada. Si feia mal temps igual pujàvem a vendre perquè el carro el portàvem amb toldo.

- Quins productes veníeu?

El que veníem eren productes de temporada i de collita pròpia: pataques, moniatos, bajoquins, cogombros, melons, taronges, enciams...

Us explicaré una anècdota: al recer d'una paret i tapats amb plàstics vam criar un reng d'asbargenques fora de temporada, i en una caixeta en vam collir 4 o 5 quilos i jo les vaig ficar a la venda. La primera dona que va passar per la parada em va dir:

- Filleta, a com vens estes asbargenques?

- A 60 pessetes.

- Quina barra de poca vergonya! -em va dir.

I jo li vaig contestar:

- Si vostè no les pot comprar, no les compre, que jo les he criat i, si les puc vendre, no me les menjaré.

Diràs que em van tirar un gat a la cara. Aquesta conversa no l'oblidaré mai mentre tindrè un ditet de coneixement.

En l'època que teníem furgoneta ja pujàvem a vendre alguna cosa que no collíem natros. Això va passar quan es van casar les xiques. Com que abans treballàvem els quatre al camp, no compràvem res perquè teníem de tot.

- Explica'ns alguns detalls del teu treball com a venedora de mercat.

Encara recordo que el primer dia que hi vaig anar, vaig treure 500 duros, quasi tot en pessetes i quinsets. Dels preus de les coses no me'n recordo, però sí que us puc dir que jo vaig arribar a vendre les taronges navelates a 125 pessetes el quilo. Jo no era una venedora agressiva, però a la dona que venia, l'agarrava com podia. Jo sempre dic que de mentida no n'he contat mai cap, només al mercat.

- Quina relació tenies amb ta sogra al mercat?

Ella va començar a anar a vendre abans que jo amb el seu home i els seus fills José i Agustí, quan encara eren xicotets. Al mercat de la Sènia vam coincidir venent les dos, en parades diferents, i jo ficava els preus que ella em deia, perquè tenia més experiència que jo. Entre la seua parada i la meua n'hi havia una al mig.

"Com que Agustí sempre havia fet aquest ofici i jo el de pagesa, en casar-nos vam decidir continuar anant a vendre."

Carme Subirats Redon (Carme la mitgera), sogra de Joaquina i propietària de la parada.

Recordo que em deia:

- Avui la venda t'ha anat malament.

- Com ho sap?

- En la cara t'ho conec.

Quan encara no teníem furgoneta, va haver-hi un temps que Agustí pujava el dia abans amb el carro i les caixes i jo

pujava l'endemà amb la furgoneta amb ma sogra i José.

- A quin lloc teníeu la parada, Agustí?

Paràvem a la plaça de l'església. Allí encara avui s'hi fa el mercat. La nostra parada estava situada a les parets de l'església, de cara al sol.

"Paràvem a la plaça de l'església. Allí encara avui s'hi fa el mercat. La nostra parada estava situada a les parets de l'església, de cara al sol."

- Joaquina, ens pots explicar alguna anècdota?

Un dia vaig tenir una avaria a la furgoneta entre Sant Rafel i la Sénia, se'm va trencar el canvi. Jo tenia el costum de sortir d'Alcanar un quart abans que els altres venedors que anaven a la Sénia, per si passava alguna cosa. Així, a cada canareu que passava li anava carregant algunes caixes i d'aquesta manera vaig poder pujar tot el gènere al mercat.

Un dia vaig sortir a la tele. Jo no em vaig vore, però m'ho van dir. Resulta que havia de passar la volta a Catalunya per la Sénia i el municipal ens va venir a dir que havíem de marxar del poble abans de les 2 perquè, si no, trobaríem la carretera tallada. Jo, com que havia de recollir dos caixes de verdura buides a una tenda, les vaig agafar i me n'hi vaig anar, amb les butxaques del davantal plenes de calderilla. I, quin encert! hi havia una càmera de la tele i em van filmar, amb el davantal i les caixes baix del braç.

- Venent a la Sénia es patia fred a l'hivern?

Sí, se'n patia molt. Et diré que els espinacs i les bledes, perquè no es fessen mústics, el dia abans els rentàvem. Jo ja ficava les caixes

de cantonet, però sempre hi quedava aigua i, de vegades, a l'agarrar un grapat de bledes, et sortien totes d'una peça perquè l'aigua s'havia gelat.

I de vent també en vam patir. Jo he vist volar bitllets de 1.000 pessetes més amunt del campanar -ens diu Joaquina- i vore córrer caixes plenes d'enciams, bledes o espinacs per la plaça. El dia que feia vent, a la parada m'acudia de tot: mitges, calcetins... i, fins i tot, bitllets de 500 i 1.000 pessetes.

Jo vaig vore com el tauler amb quatre forats d'un carret de mà que servia per portar cànsters d'aigua es va aixecar a l'aire i va caure a l'esquena d'un d'Alcanar -afegeix Agustí.

- Normalment, la clientela era fixa?

Sí, sempre hi ha qui va voltant, però normalment acostumava a venir la mateixa gent. Quinze dies abans de deixar d'anar a vendre, quan vaig dir a les clientes que em jubilava, arribava a casa amb els ulls inflats perquè ploràvem tots. Recordo que hi havia un matrimoni gran, que a ell li deien Santiago i a ella Maria, que, molt afectats, em van dir: "Joaquina, on anirem ara? Tot t'ho hem comprat a tu des del primer dia que vas pujar".

Jo guardo molt bon record de la gent de la Sénia. Algun dia de molt de fred venia una parroquiana amb un termos i mos donava un got de cafè amb llet. També tenia molta amistat amb

la gent de la carnisseria de davant de l'església; jo era clienta d'ells i ells ho eren meus. Si havia de telefonar anava allí i quan feia molt de fred em canviaven l'aigua de la bossa que feia servir per posar-me als peus. També em portaven presents quan celebraven algun casament a casa. Com he dit abans, jo estic molt contenta de la gent de la Sénia.

Casament d'Agustí Pla Subirats i Joaquina Sancho Fibla. Any 1963.

"Quinze dies abans de deixar d'anar a vendre, quan vaig dir a les clientes que em jubilava, arribava a casa amb els ulls inflats perquè ploràvem tots."

També em ve a la memòria un dimecres que jo anava sola. Es va posar a ploure i per poder parar els ferros per tapar la parada, com a mínim havíem de ser dos persones i, com que jo sola no podia, em va ajudar un home que s'havia refugiat baix d'un balcó.

Després de jubilar-me encara vaig pujar alguna vegada en dissabte allà dalt, a comprar salsitxes a la carnisseria de la plaça.

- *Les vostres filles, Carmeta i Lourdes, també anaven a vendre?*

La furgoneta la vam comprar el 28 de febrer de 1973 i, perquè jo m'acostumés a conduir-la, durant un mes m'acompanyaven el meu home i Ramon Queralt "Sisoro". Descarregàvem, em deixaven a mi i ells se'n tornaven a Alcanar. A la una em venien a buscar i jo tornava a conduir-la. Quan vam tenir la furgoneta, anàvem a la Sénia en dimecres i dissabte. Va ser llavors, quan la Carmeta tenia 10 anys, que jo ja me l'emportava amb mi els dissabtes. Els dimecres anava sola perquè ella tenia escola. La Lourdes també pujava alguna vegada, especialment els dimecres quan eren vacances.

- *Així, Joaquina, quants anys et vas dedicar a anar a vendre?*

Mos vam casar l'any 1963 i l'any següent ja vaig anar a vendre a Alcanar i després a la Sénia, fins que em vaig jubilar l'any 2001. Són, per tant, un any a Alcanar i trenta-cinc a la Sénia.

Joaquina Sancho a la parada fa 25 anys.

Joaquina amb José Heriberto Royo Vidal i Paquita Ferreres Romeu.

Joaquina amb Paquita Villarroya, Conxita Verge i Rosa Maria Casanova de Carns Querol.

Joaquina amb unes amigues de la Sénia: Paquita Villarroya, Josefina Cabanes i Carmen Garcia Beltran.

Joaquina amb Maria Joana Godes i Vicent Villalbí, de Joieria Godes.

Joaquina amb Maria Rosa Royo Vidal.

Joaquina amb Josefina Tomàs Guàrdia.

Joaquina amb Victorina Alfara Ricart.